

VERES ZSUZSANNA

Max Reisenbach naplója¹

SZENTPÉTERVÁR, 1914. JÚLIUS 29. ESTE

Mindenki a háborúról beszél, még hozzá oly magától értetődő egyszerűséggel, mintha gyerekjáték lenne. „Elpüföljük a németeket, és vidáman hazatérünk!” Ezt az illékony lelkesedést most úgy nevezik, hogy „a haza iránti kötelesség teljesítése” – figyelmen kívül hagyva azon tényt, hogy Oroszországot senki sem támadta meg. Wittének igaza volt: az alsóbb rétegek mit sem törődnek Szerbiával, és értetlenül nézik az arisztokrácia és a gyáriparosok harcias felbuzdulását. Nem lehet nekik felróni, hiszen egész Európa a cselekvési kényszer lázában ég, feltartóztathatatlanul sodródik egy ismeretlen és elképzelhetetlen jövő felé; emberi akarat már nem tartóztathatja fel ezt a forgószélet. Aki útjában áll, azt elsöpri. Mintha egy láthatatlan, démoni erő zsongító varázsporát hintették volna a levegőbe.

Szükségem volt néhány napra, hogy kiszellőztessem a fejemet. Nem afféle „bánatomat borba fojtom” önszánalomba merültem; a züllés művészetét tökéletesíttem, amelyre diákkoromban komoly jártasságra tettem szert. És bár a szilaj évek már elmúltak, nem árt olykor felfrissíteni az emlékeket. Pétervár egyik távoli szegénynegyedében áll egy mulató – stílszerűen Szklepnek² hívják. Szerencsére valamennyi, a hírnevére mégoly keveset is adó ember elkerüli, utazók pedig véletlenül sem vetődnek arra. A nyomorult viskók mélyén, mindent elnyelő, mohó torokként lapul a Szklep. Itt minden eladó – fegyver, tiltott bódítószerek, egzotikus csempésztaigyak –, és bármilyen valutát elfogadnak; szükség esetén ékszert és arany holmit is. Egy ogyesszai görög kereskedő üzemelteti és verbuválja a személyzetet a világ legtávolabbi tájairól. A romániai cigány muzsikuskoknak nincs párjuk, de ami a legfőbb: a Szklepben található a világ legodaadóbb kurvái. Ez alkalommal kifejezetten olyanok társaságát kerestem, akik egyetlen általam beszélt nyelven sem értenek.

Gyalog mentem haza, ami jó négyórás séta. A lakásba lépve Ivan valósággal letámad azzal, hogy mennyire aggódott értem, ezenkívül sorra érkeznek a különcök szigorúan bizalmas levelekkel, akiknek az utolsó kopekjét is odaadta. Aztán habozva kinyögi a lényeg: megkapta a behívóját. Brilló leveleiből tudom, hogy néhány körzetben mozgósítanak, de úgy gondoltam, ez csak a Monarchiának szánt figyelmeztetés. Ivan előadja, hogy egyedül tartja el idős anyját, aki belehalna a bánatba, ha őt a frontra küldenék, stb., stb. Végül oda lyukad ki, hogy mivel én „mindenféle magas népeket” ismerek, nem segítenék-e elkerülni a katonai sorozóbizottság előtti megjelenését. Megnyugtatom, hogy utánanézek a dolognak, de most muszáj pár órát aludnom.

– Maximilian Karlovics! – szól utánam izgatottan, mielőtt belépnek a szalonba.

– Itt van a kisasszony.

– Miféle kisasszony?

– Hát az amerikai. Reggel óta a szófán kuporog a szalonban. Kínáltam, de egy falatot sem evett. Óránként bekukkantok hozzá, nem ájult-e el a nagy koplalásban. Megmakacsolta magát és nem hajlandó hazamenni.

Azt hiszem, kínomban kezdek vallásos lenni: „Uram irgalmazz, Krisztus kegyelmezz!” A tudat, hogy ki tudja, mennyi ideig kell magyarulkodnom Rory Stanfordnak, egyenesen fájdalmas.

– Jól van – sóhajtom megadóan. – Főzzön egy dézsa kávé, majd elbánoz velem.

Stanford kisasszony mozdulatlan porcelánbabaként, réveteg tekintettel kuporog a faragott támlájú pamlagon. Olyan sápadt, mint sötét szörmebundája alól kivillanó fehér csipkeruhája. Legutóbbi találkozásunk óta ismét nyugtalanító változáson esett át.

– Nahát, Rory! – szólítom meg erőltetett könnyedséggel. – Mondhatnám, hogy micsoda meglepetés – de nem az. Ivan említette, hogy reggel beköltözött a lakásomba. Azért akad egy kevés hely számomra is?

– Hagyja abba. Semmi kedvem tréfálni – mondja remegő, vékony hangon, de továbbra sem néz rám.

– Őszintén szólva, nekem sincs, de mivel megtisztelt a látogatásával, úgy vélem, illendő szórakoztatnom.

– Hol mászkált négy napig?

– Nem szoktam „mászkálni”, nem vagyok svábbogár. Gyalogosan, lovon, konflissal vagy vonattal közlekedem.

– Pontosan érti, mire gondolok. Négy nappal ezelőtt elment egy párbajra, megígérte, hogy jelentkezik, de egy sort sem írt. El tudja képzelni, hogy éreztem magam? – Irritálóan magas hangjában indulat vibrál, és tetőtől-talpig remeg, mint akit sokk ért. A testet öltött Hisztéria – Freud cigánykereket hányva örömeiben ilyen páciens láttán.

– Magányra vágytam – jegyzem meg nyugodtan.

– Úgy! Szóval egyedül volt.

– Mondhatni.

– Talán meditált egy barlangban? – kérdezi csúfondárosan.

Elég ebből.

– Megkínálhatom egy pohár konyakkal? Oldja a feszültséget... Bocsásson meg, amiért nem értesítettem, de időközben nyilván tájékozódott a barátjától.

– Nem a barátom, legalább egy hete színét sem láttam. És nem iszom alkoholt. Tehát mi történt?

– Murderer úr lelötte Friedl századost – mondom színtelenül.

– Nagyon sajnálom.

– Friedl katonatiszt volt, és ő kezdeményezte a párbajt. Tudta jól, hogy így is alakulhat.

– Akkor most maga... kihívja Mordredet?

– Miért tenném? Ez nem vendetta. A bosszút a harag táplálja, és ha a csapdájába esik az ember, veszített.

- Vagyis semmit sem fog csinálni? – kérdezi értetlenül.
- Úgy terveztem, alszom egyet.
- Hirtelen felugrik és kezét tördelve járkálni kezd:
- Nézze, Max... Nem minden úgy van, ahogy gondolja... Mordred nem az... aki-nek hiszi.
- Nocsak. Beavatna? Miért nem veti le azt a bundát? Talán géppuskát rejteget?
- Nem mondhatok többet. Maga nagy bajban van, Max.
- Attól tartok, nem értem.
- Nagyon kérem, menjen el Pétervárról. Minél gyorsabban és minél messzebbre.
- Itt állandóan szemmel tartják.
- Kik? – kérdezem meglepetten.
- Nem mondhatok többet, ne kényszerítsen! – kiáltja küszködve. Csaknem sír; révült tekintete elhomályosodik. Laikusként paranoid pszichózisra tippel, némi skizofréniával megspékelve. Ezeknek a tébolyoknak nagy piaca van az utóbbi időben. Régen leláncolták az örülteket, ma hajmeresztően ostoba módszerekkel kezelik őket, hátha még normálisak lesznek valaha: modern korunk humanista illúziója. Hogy-hogy eddig nem vettem észre kóros egzaltáltságát? Túlságosan el voltam foglalva a saját ügyeimmel. Vajon mit akar tőlem valójában, és mi ez a halandzsa a veszélyről?
- Mindketten bajban vagyunk, de maga még megmenekülhet – folytatja nehézkesen –. ...A háború... Mi közünk nekünk kettőnknek a háborúhoz? Kit érdekel, hogy az Isten háta mögött egy félnótás lelőtt valami herceget, és az osztrákok ezért elverik a szerbeket? Maga kezdettől fogva kívülálló, Max... Ne keveredjen bele.
- Nyugodjon meg, és beszéljen világosan. Biztosíthatom, hogy semmiféle veszély nem fenyeget, csupán kis hal vagyok a tengerben. A világon senkit sem érdekel, éleke vagy meghalok.
- Rémülten tiltakozik:
- Nem, nem, téved! Nekik nagyon fontos!... Majd egyszer elmondom, ha már túl leszünk az egészen... én sem tudok mindent. Annyi bizonyos, hogy kereket kell oldanunk. De nem Németországba, ott fogják először keresni... Menjünk Amerikába. Talán egy félreeső helyen meghúzhatjuk magunkat, amíg kitalálunk valamit...
- A párbaj előtt azt mondta, hogy Friedl van veszélyben. Most mitől lettem hirtelen én a célpont? Lássá be, ennek semmi értelme.
- Friedl... Ugyan, kit érdekel Friedl... – suttogja maga elé és leroskad a pamlagra.
- Ha tehetek valamit magáért, Rory... – mondom tanácstalanul. – De nem kellene folyton a lakásomra járnia, rossz hírbe keveredik.
- Rajtam kívül senki sem védheti meg, és magán kívül senki sem segíthet rajtam.
- Max... utazzunk el New Yorkba holnap reggel.
- Ez már nevetséges.
- Milyen felállásban gondolja? Itt helyben kérjem meg a kezét, vagy fogadjam örökbe? Miért nem beszél az apjával?
- Összerezzen.

– Azt nem lehet. Apám nem segíthet! Meg kell bíznia bennem. Tudom, hogy egy szószátyár libának tart, de higgye el, jót akarok magának.

– Kérem, ne akarjon jót. Eleddig valahányszor jót akartak nekem, mindig ráfiztettem. A legjobb, ha semmit sem akar.

Olyan kétségbeesetten néz, mintha tőlem várná a megváltását. Most nem küldhetem el.

– Rendben – mondom fáradtan. – Tegyük fel, hogy mindketten veszélyben vagyunk, és maga értesült erről. Ha valamely fantasztikus okból így is lenne – miből gondolja, hogy lázasan összepakolok és elmenekülök? Mit keresnék én New Yorkban? Maga bármikor hazautazhat; sőt, javaslom is, mert hamarosan kitör a háború, az pedig nem szépreményű lánykáknak való... Értékelem a figyelmességét, de nem fordíthatok hátat mindennek, hogy magával összeölelkezve elhajózzam a naplementébe az új világ felé.

– Miért nem?

– Eskü kötelez, maradnom kell. Nem feltétlenül Pétervárot, de Európában. Őszinte leszek magához: nem vágyom kényelmes életre, szelíd asszonykára, visító kölykökre, tisztas állásra egy befektetőcégnél, vagy farmra, ahol birkákat tenyészthetek. Mindebben nincs semmi rossz, csak tudja, nem az én utam.

– Inkább meghal, igaz? De a halálnál ezerszer rosszabb, amit tehetnek magával! Én viszont nem akarok meghalni... Könyörgöm, mentsen meg! A világon mindent megadnék a segítségével. – Remegéstől összekoccanó fogain át szűrt szavait alig értem. Talán beadhatnék neki egy kevés ópiumot, hogy megnyugodjon. – Fogalma sincs róla, mibe keveredett.

– Magának köszönhetően valóban nincs – mondom mosolyogva. – De majdcsak elboldogulok.

– Én nem akartam... Kérem, bocsásson meg. Ha bármi történne... rettenetesen félek.

– Törölje meg szépen az arcát és húzza ki magát, mert összegörnyedve nem kap levegőt.

Töltök egy pohár italt, de nem veszi el. Megragadja a kezemet, magához húz és átölel.

– Tartson szorosan – suttogja. – Itt maradhatok ma éjjel?

– Nem jó ötlet – a saját érdekében. Hazakísérem, és amíg nem jelentkezem, maradjon a szállodában. Végül is egészen engedelmes kislány lett magából. Be kell valljam, lenyűgöző természetességgel ötvözi a gyermeki ártatlanságot a ledérséggel.

– Nem akarja kihasználni a helyzetet, igaz? – kérdezi hirtelen felvillanó mosollyal. Lehetetlen kiigazodni rajta. Százféle arca van, és nem tudom, hogy ezek nyilvánvaló mentális betegségéből fakadó, élőködő maszkok-e, vagy egy tudatos színjáték kellékei. A kihívás mérgezően vonzó, akár az édenkertbeli alma.

– Használja csak ki – bátorít. – Lehet, hogy soha többé nem látjuk egymást.

Ledobja szőrmebundáját, csipkeruhája a földre csúszik, amint az apró gombokat kipattintva lehúzó a válláról. Nem visel alsószoknyát, sem fehérneműt: szégyenérzet

nélkül tárulkozik fel. Kihívó tekintete megbűvöl. Egy hang a fejemben megállást parancsol, és harcba száll feleledő vágyammal.

– Figyelmeztetem, ilyen módon nem vagyok megvesztegethető – mondom mosolygva. – Legalábbis hosszú távon.

– Az majd kiderül – suttogja. Karját a nyakam köré fonja, meztelen testével hozzám tapad és meleg, nedves ajkai lázas türelmetlenséggel keresik az enyémet. Félelemből és feszültségből táplálkozó, természetesen feltörő szenvedélye magával ragad.

– Olyan régen várok erre – mondja könnyfátyolos szemmel. – Annyit ábrándoztam róla... – Megragadja a kezemet, két ujjamat sima, meleg combjára teszi. Halkan felsikolt, amikor kalandozni kezdek a testén; csípője ütemes mozgásba kezd, egyre hangosabb nyögdecseléssel többet követel. Az arcát nézem; remegő orrcimpáit, homlokára tapadt izzadt hajfürtjeit, a gyönyör kínjában vonagló száját, amellyel rekedten a nevemet suttogja. Próbálok megőrizni önuralmamot, hogy gyengéden, lassan adagoljam a kéjt, de ő elkeseredett agresszivitással veti rám magát. Azután hirtelen ellök magától, zokogva összegömbölyödik a pamlagon, arcát tenyerébe temeti:

– Nem megy – nyögi fájdalmasan. – Így nem megy...

Értetlenül bámulok rá.

– Ne nézzen, nem bírom elviselni a tekintetét! – sikolt fel eszelősen. Sietve öltözködni kezd. Némán állok mellette. Azt hiszem, most nekem jönne jól egy ital.

Hátat fordít, karját védekezőn maga köré fonja, és halkán azt mondja:

– Nem megy, ha közben nem bánt... ha nem okoz fájdalmat.

Tényleg beteg – uramisten, mibe keveredtem!

A félhomályos szalon kínból, vágyból és feszültségből épített szűk burkába belehasít a külvilágból érkező morajlás. Mintha embercsoport közeledne a házhoz. A dolgozószoba felől tompa puffanás hallatszik, amit röviddel később ablaksörömpölés és fájdalmas kiáltás követ. Egy pillanat alatt kijózanodom. A tükör előtt elhaladva egy önkéntelen pillantással felmérem, hogy mellkasig kigombolt ingben, felborzolt hajjal nem vagyok éppen szalonképes látvány. A dolgozószoba padlóján, félig öntudatlan állapotban Ivan hever, halántékából patakzik a vér. Mellette ódon állóórám darabjai és néhány méretes kő, amiket a nyitott ablakon keresztül dobtak be. Fájdalmas nyöszörgés közepette elmondja, hogy a puffanás zajára bejött, és amikor meglátta a törött órát a földön, be akarta csukni az ablakot. Ekkor az üvegen át, oldalról erős ütés érte a halántékát. Az ablaküveg betört. Kikiáltok Rorynak, hogy hozzon hideg vizes törölközőt. Szegény inasom imát mormol, miközben megpróbálok elállítani a vérzést.

– Jaj, uram, nagyon fáj... Anyuskám, bocsáss meg, amiért nem imádkoztam eleget... Megbüntetett az Isten... Katona se akartam lenni, hogy a hazámat szolgáljam...

– Rory, hozzon egy takarót és egy lavór hideg vizet – sürgetem. – Törölje le a véréket a homlokáról, és cserélje a borogatást. Jól szorítsa rá!

– És maga? – néz rám a lány rémülten.

– Hívatlan vendégeim érkeztek. Beszédem van velük.

– Nem kellene orvost hívni?

- Ha ki tud jutni a házból, semmi akadály.
- Mit jelentsen ez az egész?
- Számomra kedélyes esti lincselésnek tűnik.
- Nagyon vérzik! – sopánkodik Rory. – Istenem! Ki tudja, mennyien vannak...

Ne menjen ki!

Erélyesen ráparancsolok:

- Maradjon Ivan mellett, és eszébe ne jusson követni.

A ház előtt huszonöt-harminc emberből álló csoport verődött össze: ránézésre diákok, munkások és persze csavargók. Egyöntetűen skandálják: „Немцы, домой!”, „Свободе России!”³ Szánalmas megjelenésű, hórihorgas, görnyedt hátú fiatalember áll az élükön – az úgynevezett baloldali értelmiség jellegzetes figurája, amolyan huszadik századi Csernyisevszkij; elfuló dühvel rázza felém az öklét, miközben torkaszakadtából üvölti az *Orosz isten* sorait:

*Бог бродяжных иноземцев,
К нам зашедших за порог,
Бог в особенности немцев,
Вот он, вот он, русский бог.⁴*

Egyedül állok szemben harminc emberrel – vértől csatagos nadrágban, jobb kezemben pisztollyal, amit az utolsó pillanatban a hatás kedvéért vettem magamhoz. Így együtt erősnek hiszik magukat:

– *Mocskos német!*
– *Gyilkosok!*
– *Takarodjatok haza!*

Ideje feltenni a porosz drill álarcát; olyan keménynek és hidegnek kell mutatkoynom, mint a tiszta gyémánt. Igaz, hogy sok lúd disznót győz, de oroszlánt mégsem.

– Ez egy igen pocské vers, és elszavalása sem szónoki képességre, sem jó ízlésre nem vall. Mit akarnak?

A görnyedt hátú Csernyisevszkij-másolat rákezdi:

– Azért jöttünk, hogy felszólítsuk: takarodjék Oroszországból! Van pofája a mi kenyérünket enni, miközben parasztok ezrei éheznek, százezreket állítanak fegyverbe – maguk miatt! A dölyfös német már kétszáz éve mérgezi szent hazánk levegőjét, befurakodva az uralkodói körökbe. Ideje, hogy véget vessünk ennek! Ha nem megy szépszerével, felgyújtjuk a házat!

A sarkon feltűnik két lovas rendőr; bajuszuk alatt vigyorogva elhaladnak. Így állunk hát.

A könyvmoly vicsorogva folytatja:

– Hiába tanulta meg a nyelvünket, a szívében mocskos német maradt! Belekényszerítik békeszerető, bölcs uralkodónkat egy olyan háborúba, amihez semmi közünk

– és maga nem áthat itt parádézni Pétervárott! Ne hadonásson azzal a fegyverrel, ebből is meglátszik, miféle. Ártatlan népekre lövöldözne, he?! Vegye tudomásul, itt senki se fél magától, ocsmányi disznó!

– Eszemben sincs lövöldözni, maga nem érdemel golyót – mondom ridegen. – Az ártatlanságot inkább hagyjuk, miután voltak szívesek betörni az ablakomat, ezáltal egy honfitársukat megsebesíteni, aki most pokoli kínok között haldoklik. Életem nagyobb részét Oroszországban éltem le, de még soha nem akarták rám gyújtani a házat, és garantálom, most sem fogják. Ki dobta a követ? Van mersze előállani?

Egy síheder csípőre tett kézzel, hetykén kilép a tömegeből:

– Én! A maga pofájába szántam, átkozott élősködő!

– Rosszul viselem, ha meg akarnak ölni – mondom vészjósuló nyugalommal. – A méltó távozásról, engedelmével, magam fogok gondoskodni, ha eljön az ideje. Mutassa a kezét.

– Mi van?!

– Tudja, az emberi kéz sok hasznos és értékes dolgot képes előállítani. Emelje fel a kezét! Rajta!

A síheder zavart értetlenséggel körülnéz, majd kinyújtja a karját, mintha kezét akarna fogni valakivel. Habozás és szánalom nélkül keresztüllövöm a tenyerét. Hitetlenül mered széttroncsolt jobbára; egy pillanattal később üvölteni kezd, amint a fájdalom felkúszik az agyba. A többiek elképedve hátrálnak. „Ha megdobnak kövel...” Kenyér éppen nem volt kéznél.

– Ez nem „lövöldözés”, csak tettének jutalma – közlöm szárazon.

A görnyedt szónoknak több se kell. Ezelősen felkiált:

– Maradjatok, testvéreim! Íme az élő példa a német gyilkos ösztöneire!

– Én a helyében örülnék. Legalább nem fogják besorozni – mondom szórakozottan.

– Maga vadállat! Az utolsó szálig kiirtjuk a fajtáját, elég kárt tettek már! Testvéreim! Nyugati szövetségeseink beszélnek, hogy ezek a gyilkosok megcsonkítják a francia gyerekeket, nehogy kezét emelhessenek Vilmos császárra!⁵

Ilyen hátborzongató képtelenséget még életemben nem hallottam. Bizonyára Lord Northcliffe propagandagépezetének legújabb agyszüleménye. Nos, senki se vádoljon azzal, hogy nem értékelem a morbid humort.

– Sőt, a fontoskodó bajkeverőknek a veséjüket is kivágják, és a császár magán-gyűjteményében őrzik – kontrázok rá. – A magáé még megvan?

Valaki felkiált:

– Lámpavasra vele!

Erre mindnyájan skandálni kezdik:

Lámpavasra vele!

– Valóban ártatlan hívei vannak, szónok úr – vetem oda a könyvmolyoknak.

– Nem vagyok szónok, hanem joghallgató a Pétervári Egyetemen, és mindent tudok a maguk üzelméről!

– Mindig mondtam, hogy az egyetemek a felforgatás melegágyai. Szóval nagyhangú úrnak meggyőződése, hogy ha engem lámpavasra lógatnak, akkor Oroszország távol marad a háborútól, nemde? Elég hézagos logika egy leendő jogásztól.

– Nem magáról van szó! Ez csak a kezdet: meg kell szabadítanunk hazánkat valamennyi német betolakodótól!

– És a tatárok, a lengyelek, a franciák, a zsidók? Gondolja, hogy van ennyi lámpavas Oroszországban?

– Elég legyen, nem vitatkozni jöttünk!

– Ami azt illeti, én sem szívesen ácsorgok itt éjnek évadján magával. Az ügy egyszerűen megoldható: maguk azon cseppet sem gáláns elhatározással járultak elém, hogy rám gyűjtják a házat, én pedig ezzel nem értek egyet. Mivel a szénné égés és az akasztás között nincs ínyemre választani, valamelyikünknek engednie kell. Ezért a következőt ajánlom: hagyjuk a körülményeskedést, és egyszerűen lőjön agyon.

– Hogy micsoda?! – kérdezi falfehéren.

Felé nyújtom a pisztolyt:

– Fogja. A Mauser gyors, biztos fegyver. Gondolom, még életében nem lőtt, de három lépésről nem hibázhatja el. Ha kívánja, közelebb is jöhet. Rajta, fogja!

Elképedve bámul rám, nem mozdul.

– Ne aggódjon – biztatom –, a dolgok jelenlegi állása mellett nem fogják elítélni. Legalább harminc ember tanúsíthatja, hogy én kezdeményeztem. Emellett hazája büszke lesz magára, és persze Isten megbocsát. Ha felérek, beszélek vele az érdekében.

Rogyadozó lábbal indul felém, remegő kézzel elveszi a fegyvert. Kerüli a tekintetemet, mégis tisztán érzem a félelme szagát. Ha egy szemernyi emberismerettel is rendelkezem, nem fogja meghúzni a ravaszt. Nyilván mindenféle gondolatok cikáznak az agyában, és ilyen helyzetben a gondolkozás a tett ellensége. Beférkőzik a kétely, ami késlekedéshez vezet, és vége a játéknak. Ez nem gyilkos típus: sokkal inkább az orosz közéletben ezrével nyüzsgő, idealista, töprengő és tépelődő intellektuel, aki elméletben mindent tudni vél, de a tettek mezején nulla. Hacsak mellékesen nem forradalmi terrorista, mert azok bármire képesek. Abban az esetben viszont már halott lennék.

Komótosan széthúzom az ingemet a mellkasomon. – Vessen véget ennek az otromba színjátéknak. Mi sem könnyebb, mint meghúzni a ravaszt. Tegye meg, és ünnepelni fogják.

Két kézzel szorítja a fegyver markolatát, hogy leplezze felindultságát. Különös módon, tökéletesen nyugodt vagyok. Képtelen gondolataim támadnak: vajon mit szólna apám, ha hírént venné méltatlan halálomnak?... Végül is nem függök senkitől, és tőlem sem függ senki – egyedül a távozás módja nincs ínyemre. Nem állhatom a jó stílust nélkülöző, ízléstelen dolgokat. Halvány csalódottsággal veszem tudomásul, hogy még nem érkezett el az idő.

– Maga... maga aljas... – szitkozódik elfúló hangon.

– Egy kissé balra, hogy pontosan szíven találjon. Utálnék fájdalomtól fetrengeni a lábai előtt.

Ezzel betelt a pohár. Hisztérikusan felzokog, elhajtja a pisztolyt, és elfehéredett ujjait a szájára szorítva futásnak ered. Pár méterrel arrébb leroskad és hány. A tömeg néma döbbenettel bámulja – nem lennék a helyében.

– Akkor hát ezzel megvolnánk – mondom, miközben begombolom az ingemet.
– Most pedig kotródjanak innen! Takarodjanak!

Az emberek némán eloszlanak. Rory Stanford megjelenik az ajtóban; kisírt szemén látom, hogy semmi jóra nem számíthatok.

– Istenem, Max, mi történt? – kérdezi rémülten.

– Menjen vissza. Mondtam, hogy maradjon Ivan mellett.

– Ivan meghalt. Nagyon sajnálom.

Roszból is megárt a sok. Átkozottul fáradt vagyok.

– Szedje össze magát – mondom színtelenül. – Hívok egy konflist. És ne jöjjön ide többé. Nem biztonságos.

– Magával mi lesz?

– Én mindent túlélék. Nem tehetek másként.

JEGYZETEK

- 1 Részlet Veres Zsuzsanna *A Farkas kora* című regényéből (Budapest, 2011, Kairosz Kiadó, 113–128. oldal).
- 2 „Szklep” (Склеп) (orosz) w „Крипта”.
- 3 „Немцы, домой!” „Свободу России!” (orosz) w „Németek haza!”, „Szabadságot Oroszországnak!”
- 4 ...az *Orosz isten*... Pjotr Vjazemszkij herceg (1792–1878), műkedvelő költő verse. Vjazemszkij fiatalkorában közel állt a francia felvilágosodás és az orosz dekabristák eszméihez. Puskin barátja volt. Az idézett költeményben az I. Miklós uralkodása alatt megnyilvánuló németek iránti rokonszenvet bírálja. Az utolsó versszak részlete Szegő György fordításában:
*Ki jöttment s idegen itten,
Annak jó isteneként.
Németé az orosz isten,
Ilyen isten a miénk.*
- 5 Nyugati szövetségeseink... A francia gyerekek német katonák általi megcsonkításáról valóban terjedtek hírek az I. világháború alatt. Mint később kiderült, a – teljesen alaptalan – történeteket a brit Intelligence Service sajtóosztálya koholta, amiért az 1920-as években hivatalosan bocsánatot kértek.